

Palatul Cultural

GAZETA

ANTIREVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU FILIPESCU 30.Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAI TOLANABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
Pentru țărani și muncitori: 90 lei, pe 6 luni 50 lei.
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.Pentru cetitorii cărora le trimitem
numere de probă

Rugăm pe onorații cetitori cărora li se trimit numere de probă din „Gazeta Antirevizionistă”, să nu ne trimită 'napoi în cazul că n'ar vrea să se aboneze, deoarece primirea lor nu-i obligă la nimic.

Le trimitem gazeta gratuit, de probă, o lună de zile (patru numere). De-aceia n'colo o trimitem numai celor cari se abonează și-și plătesc înainte modestul abonament, redus dela Anul Nou la 130 de lei pe an și la 70 de lei pe-o jumătate de an, iar pentru țărani la 90 de lei pe an și la 50 de lei pentru jumătatea de an.

Comentar budapestan la un
articol al episcopului Makkai

Am socotit necesar să arătăm numărul nostru trecut ce fel de lucruri spune prin oficiul guvernului maghiar despre minoritatea maghiară dela noi episcopi dela Cluj Alexandru Makkai, ce fel de dorințe are în intenția acestei minorități față de țara din țara ungurească. Pentru că să știe și noii noștri cetitori ce le cere celor din Ungaria episcopul protestant dela Cluj, să știe: le cere să țină pas cu timpul, să facă reforme sociale, să fie drepti, să se cultive, pentru că ungiu din statele succesoare să vadă 'n ei un model și să fie o speranță, și pentru că dacă s'ar schimba situația geografică, lumea să vadă 'n ei un model. Cu alte cuvinte: să știe din Ungaria să facă ce-au putut în privința reformelor sociale statele succesoare, pentru că ei lor din aceste state să nu vadă că în Ungaria e mai rău, pentru că, dacă s'ar schimba situația, nemaghiarii cari ar alege la Ungaria, să se impace cu noua situație.

Așa scrie comentatorul P. S. Sale, și de 'nceiere cere guvernului unguresc ceea ce a cerut și P. S. Sa: s'aducă reforme, pentru că acest nou „imperialism”, „imperialismul calitativ” (așa-l numește acest domn dela semioficiosul „Budapesti Hirlap”) este mai puternic decât cel unguresc de până aci.

Să ne 'nsemnăm și cele scrise de episcopul dela Cluj, și cele scrise 'n legătură cu articolul său de comentatorul Németh Imre. E bine să fie știute, pentru că s'a prea crezut până acum că succesul înverșunatului Nagy Károly (Dumnezeu să-l ierte!) a adus în biserica maghiară protestantă din Ardeal alt spirit decât cel antivalah al înaintașului său. S'a prea trecut cu vederea ce fel de activitate pan-maghiară (întinsă până prin Moldova și Bucovina) desfășoară P. S. Sa Makkai, și ce fel de tendințe are refugiu sau scriitoricesc la lucruri simbolice

losindu-se de prilejul că latifundiarii erau fugiți dinaintea turcilor în Slovacia rămasă sub puterea Ungariei, cei din Kecskemeth au atras la ei satele imprejurimii, au format cu ele o comunitate, le-au înghițit apoi, și astfel orașul Kecskemeth are astăzi cel mai întins hotar, stăpânit de populația orașului și scăpat de latifundiar.

Tot astfel „s'au eliberat” — însemnați-vă bine această vorbă, scrisă în semioficiosul guvernului maghiar — tot astfel „s'au eliberat” ungiu din Ardealul românesc. Au scăpat adevărat (autorul articolului din Budapesti Hirlap nu spune, firește, c'au scăpat prin reforma agrară românească și prin dispariția claselor maghiare istorice, în parte plecate în Ungaria) de jugul din trecut, și-acum episcopul Makkai așteaptă dela Ungaria să facă și ea ce s'a făcut în Ardeal, pentru că ungiu din Ardeal să se dorească 'napoi la Ungaria, și pentru că nemaghiarii ce-ar ajunge printr'o revizuire la Ungaria, să se impace cu noul jug unguresc!

Așa scrie comentatorul P. S. Sale, și de 'nceiere cere guvernului unguresc ceea ce a cerut și P. S. Sa: s'aducă reforme, pentru că acest nou „imperialism”, „imperialismul calitativ” (așa-l numește acest domn dela semioficiosul „Budapesti Hirlap”) este mai puternic decât cel unguresc de până aci.

Să ne 'nsemnăm și cele scrise de episcopul dela Cluj, și cele scrise 'n legătură cu articolul său de comentatorul Németh Imre. E bine să fie știute, pentru că s'a prea crezut până acum că succesul înverșunatului Nagy Károly (Dumnezeu să-l ierte!) a adus în biserica maghiară protestantă din Ardeal alt spirit decât cel antivalah al înaintașului său. S'a prea trecut cu vederea ce fel de activitate pan-maghiară (întinsă până prin Moldova și Bucovina) desfășoară P. S. Sa Makkai, și ce fel de tendințe are refugiu sau scriitoricesc la lucruri simbolice

Iarși proibiția cărților
din Ungaria

Academia Maghiară s'a ocupat din nou, acum patru zile, de opreliștea intrării în statele succesoare a cărților budapestane ațătătoare (științifice, zise dânsa). Și a comunicat că a luat o inițiativă în contra căreia nu putem avea nimic de zis: anume, ca să se convoace la Viena în viitorul apropiat o consfătuire a reprezentanților Academiei din statele succesoare, pentru ca să se discute posibilitățile admiterii 'n aceste state a cărților ungurești „de știință”.

din trecutul Ungariei. În lumina articolului său de-acum două săptămâni din „Bud. Hirlap”, îi vor putea fi mai bine judecate romanele istorice, cari până acum nu s'au prea învrednicit la români de atenție.

Să ne 'nsemnăm totodată și altceva din comentariile ce s'au făcut prin „Budapesti Hirlap” articolului P. S. Sale Makkai. Sunt un semn, aceste comentarii, și poate că și însuși articolul episcopului clujean, dacă acest articol a fost scris la comandă budapestană, sunt un semn că vremea reformelor, evitată 15 ani prin instigația iredentistă, bate prea stăruitor la porțile Ungariei. Acum nu mai e chip, indeosebi după pactul dela Roma, să se abată atenția dela problemele interne, dela latifundii, dela reforma electorală, dela privilegiile de castă. Și fiindcă guvernul nu vrea să se dea bătut pe chestia revizionistă, vine cu o lozincă nouă: că însuși revizionismul, că însăși minoritatea maghiară din „teritoriile ocupate”, cere reforme. Că va și face aceste reforme așa cum le cere P. S. Sa Makkai și cum le cere lumea oropsită din Ungaria, asta-i altă căciulă. De-ocamdată e vorba de justificarea unei baterii în retragere, și-atât.

De ce „Küküllő”?

La Diclosânmartin a început să apară o gazetă maghiară săptămânală, — încă una din sumedenia de ciuperce ale presei ungurești, de cari precum arătăm în altă parte a început până și presa semioficioasă din Budapesta să se sperie că-s prea multe.

Se numește „Küküllő”, — după numele unguresc al Târnavei.

De ce „Küküllő”, — domnilor dela cenzura din Diclosânmartin? N'a ajuns încă și până acolo dispoziția în baza căreia zărele din alte părți cari purtau ca titlu un nume unguresc de localitate din România, au trebuit să-și schimbe titlatura? Ce înseamnă această dublă măsură?

105%

Arătasem acum două săptămâni că autoritățile ungurești au făcut în Noemvrie răspunzători pe notari dacă nu se incasează tot impozitul până la ultimul ban, iar în numărul trecut am arătat rezultatul din orașul Pécs al acestei măsuri: anume, că oamenii percepției comunale din Pécs au mers cu zelul atât de departe, încât au incasat cu două milioane și jumătate de lei mai mult decât era prevăzut.

Același lucru s'a 'ntâmplat și în alte părți.

Ziarul budapestan „Magyar-ság” a arătat la 26 Ianuarie crt., că administrația financiară a județului Fehér și-a încheiat socotelile cu incasări de 105 la sută, adevărat a incasat cu 5 la sută mai mult decât erau de fapt impozitele.

Înainte de a se fi făcut notarii răspunzători de incasări, s'au rostit plângeri în adunarea județeană a județului Baranya (cu capitala Pécs), că pentru o sumă cât de mică, pentru care ar fi de ajuns licitarea unei părți a moșiei, se vinde moșia întreagă.

Dacă înainte, când nu se incasau decât 60-70 la sută din prevederi, s'a procedat așa, e lesne de închipuit cum s'a lucrât după ce au fost făcuți răspunzători notarii, dac'au putut să deie până la sfârșitul anului rezultate ca acela din județul Fehér. Și dacă și până acuma s'a spus în parlamentul unguresc că impozitele din Ungaria sunt cele mai mari din lume, iar fiscalitatea-i mai sălbatică decât orișunde, ne putem închipui ce-o să se spună după asta, după sălbăciile din postul Crăciunului.

Sărmani cetățeni ai raiului hortist!

In schimb latifundiar
sunt scutiți
de impozite!

Acum un an, precum se arătasem în n-rul din 13. XII 1933 al lui „Pesti Napló”, a venit la ministerul de finanțe unguresc o delegație din satul panonic Somorja — în frunte cu primarul satului — și s'a plăns că deși-au plătit 90 la sută din prevederile contribuțiilor, li se fac licitații, în vreme ce latifundiarii nu plătesc și nu sunt șicanați. Delegația ceruse să se ia pământurile latifundiarilor cari nu-și plătesc impozitul.

O destăinuire și mai gravă s'a făcut prin n-rul din 6. I 1934 al

lui „Budapesti Hirlap”, semioficiosul guvernului. În pagina economică a semioficiosului s'a publicat cu privire la necesitatea unei reforme agrare un articol al lui Gustav Serényi, în care se spune pe baza datelor adunate acum câțiva ani de Camera centrală de agricultură din Budapesta, că în timp ce media sarcinilor publice (adecă a impozitelor) ce se plătesc în Ungaria după un iugăr de pământ, este de 18 pengő (adecă după cursul de atunci al leului 540 de lei), după o moșie de 9798 de iugăre se plătesc numai 81.711 pengő, deși ar trebui — în proporție cu media impozitelor generale, — să plătească 400 de mii de pengő. E și mai rău: o disproporție — spune autorul — dacă se are în vedere că 250 de mii de iugăre ale latifundiarilor sunt cu totul scutiți de impozit, deoarece ar fi „neproductive”.

Destăinuirea de mai sus are nevoie de o explicație. Și anume: Media de 18 pengő (adecă 540 de lei) a impozitelor plătite după un iugăr de pământ, i-adevărat numai în închipuirea Camerei maghiare de agricultură și a colaboratorului lui „Budapesti Hirlap”. Camera centrală de agricultură a adunat toate impozitele agricole din țară și le-a împărțit cu toate iugărele de pământ din țară, și a ajuns astfel la o medie care-i de trei ori mai mică decât adevăratul impozit al țăranelor. Ar fi trebuit să se adune numai iugărele țărănești, fără ale latifundiarilor, ca să se vadă adevărată tragedia a țărânilor din raiul hortist. Tragedia aceasta cetitorii noștri o cunoșc în deajuns. Acum doi ani, până a nu fi sporit generalul Gömbös impozitele, lângă Sarkad (pe granița românească dinspre Salonta) plătea un colonist impropietărit, adevărat un contribuabil favorizat, 2800 de lei pentru trei iugăre de pământ sterp (sărătură)!

Să mai comentăm nedreptatea ce-o arată destăinuirile acestea? Ar fi de prisos.

Ungaria se dovedește și prin impozitele sale — și nu numai prin latifundii sau prin alte privilegii de castă — singura țară medievală din lume. Ca pe vremea lui Werbőczy, nemeșii-s cu pământurile și cu toate drepturile și bunătățile, iar sarcinile publice le suportă calicimea, impilații. Și încă le suportă peste sută la sută.

După restabilirea unității săsești în Ardeal

— Vizite la Berlin — Oamenii Budapestei au re'nceput să propună germanilor noștri un „front de oțel” al tuturor minoritarilor din România —

Ca urmare a plebiscitului din Saar, precum am arătat în numărul nostru trecut, hitleriștii sași din Ardeal s'au împăcat cu episcopul lor Glondys, și fac acum adunări pe circumscripții și județe, conștințind împăcarea prin reluarea legăturilor cu foștii adversari.

Adăugăm la aceasta că episcopul Glondys, îndată după împăcarea cu hitleriștii,

și-a luat un concediu și a plecat în Germania, ca să ia binecuvântarea taichii Hitler.

De altfel nu e singurul dintre germanii dela noi care s'a repezit după plebiscitul din Saar la Berlin. Telegrammele ziarelor au arătat săptămâna aceasta, că a fost la Berlin o mare demonstrație de stradă, la care au participat și germanii dela noi, aplaudați cu mare frenezie.

Ioasă. In România oamenii Budapestei caută alianța germanilor, și totatunci în Ungaria germanii sunt tratați cum nu se poate nchipui mai sălbatic. Să adăugăm la aceasta, că totatunci când oamenii Budapestei fac astfel de îmbieri la dragoste de oțel germanii dela noi, se dedau în Sătmăr, în Sălaj, în județul Aradului, la cele mai urite uneltiri ca să mențină sub călcăiul paumaghiarismului pe șabii cari au început să revină la matca strămoșească. Iși vor apleca germanii noștri urechea la invitațiile antiromânești ale unor astfel de făfarnici? Așteptăm să vedem.

Au re'nceput cântecele de sirenă dela Cluj

Știrea despre restabilirea unității săsești nu putea să n'aibă răsuneț în rândurile ungurești diriguite de partidul maghiar.

Precum se știe, partidul acesta are pe socoteala sașilor și a altor minoritari o intenție cam veche, pe care s'a zbatut în fel și chip să și-o vadă înapoi. Voiește adică să vadă adunate pe toate minoritățile din România într'o tabără comună, sub conducerea lui, deci îndreptată în contra statului român. Gândul acesta nu i-a părăsit un moment pe foarte bunii patrioți ai partidului maghiar. De-un an și mai bine, însă, nu s'a mai putut vorbi nimic despre acest bloc interminoritar, deoarece nu era cu cine l face, fiind germanii împărțiți în trei, patru tabere. După ce deci unitatea săsească s'a restabilit, partidul maghiar sare iarăși din bârlog cu «ideea» sa. A sărit întâi să salute împăcarea săsească în vederea unirii tuturor minoritarilor ziarul «Ellenzék», în redacția căruia tronează spiritul «transilvanist», autonomist, antiromânesc, al faimosului șvab maghiarizat Nicolae Krenner. Și iată cum salută acest ziar «transilvanist» împăcarea săsească:

Spune că pe ungurii din România îi bucură această împăcare din două motive: întâi, pentru că ei îi socoteau întotdeauna pe sași ca pildă de soliditate, și-al doilea „pentru că cu toate gravele noastre deziluzii, n'am pierdut speranța că odată și odată tot se va face strănsa împrietenire a lumii minoritare germane și maghiare din Ardeal, buca chiar și frontul de oțel al tuturor minoritarilor. Adevărat că o asemenea intenție — continuă „Ellenzék” — e socotită de toate partidele românești o trădare a poporului majoritar, dar dreptul la aceasta ni-l face pe zi ce trece tot mai dezirabil forța majoră; cu cât va fi mai mare ofensiva puterii și-a societății majoritare în contra fiecărei bucăți de pâine a minoritarilor, cu atât trebuie accentuate mai mult formațiunile apărării legale, ale puținței legale de a te feri”. Criza săsească a fost o piedecă în calea acestui „front de oțel”. Acum, după ce criza săsească a trecut, „transilvaniștii” dela Cluj trag deci nădejde că va veni și rândul „frontului de oțel”.

Dorința aceasta a oamenilor partidului maghiar trădează o duplicitate scanda-

Corectitudinea presei ungurești

In ziarul arădan „Erdélyi Hírlap” (ediție pentru Ardeal a oficiului Ligii Revizioniste „Pesti Hírlap”) a apărut la 30 Ianuarie crt. o știre din Timișoara intitulată astfel:

„Curtea de apel a confirmat osândirea la un an închisoare a mareului negustor arădan prins cu contrabandă de mătase. — Instanța de apel a redus pedeapsa notarului din județul Aradului Drimba acuzat de delapidare”.

Precum vedeți: necinstea gazetelor ungurești se începe chiar cu titlul. Condamnatul minoritar n'are nume, iar condamnatul român e spus cu numele și cu toate atribuțiile.

Știrea e redactată în același chip ca și titlul.

Cităm:

„Curtea de apel din Timișoara s'a ocupat azi înainte de amiază cu două interesante cauze arădane. S'a întâmplat cu câteva săptămâni în urmă — la sfârșitul anului trecut — că tribunalul arădan a osândit la un an închisoare pe un îndeobște cunoscut negustor angrosist, care ajunsese în centrul unei complicate afaceri de contrabandă. Parchetul a ridicat acuzațiile în contra mareului comerciant pentru că — afirmativ — făcea regulat contrabandă și își aprovizionea prăvălia pe calea aceasta. Marele negustor a fost arestat și e până astăzi locatarul penitenciarului parchetului arădan. Chestiunea sa a venit în fața Curții de apel, care a confirmat azi sentința adusă de prima instanță, și a respins cererea apărării de a se pune acuzatul în libertate.”

Urmează în continuare judecata notarului delapidator Alexandru Drimba, care, fiindcă e român e arătat în gazeta maghiară cu numele întreg.

Necinstea aceasta nu-i numai a lui „Erdélyi Hírlap”. E numai o întâmplare că „Aradl Közlöny” din aceeași zi a publicat și nu-

mele comerciantului contrabandist care se cheamă Alexandru Schwartz. Cu foarte rari excepții, dictate și acestea de socotele tainice, presa ungurească dela noi trece întotdeauna sub tăcere numele minoritarilor certați cu legea, în schimb le tipărește cu cele mai izbitoare litere pe ale românilor cari ajung sub o călă de mică acuzare. Procedul s'a putut vedea mai bine decât ori-când din cazul de mai sus: în aceeași știre minoritarul certat cu legea e numai un „binecunoscut comerciant angrosist”, iar românul e arătat cu numele chiar și în titlu.

Și tot se mai găsesc încă români cari nu-și pot lua cafeaua de dimineața fără lectura unei astfel de presei! Nu vor înțelege oare niciodată al noștri ce păcat strigător la cer fac sprijinind asemenea ziare, și necinstite și antiromânești?

In atenția domnilor dela poștă

Ziarul „Aradl Közlöny” însinuase anul trecut că un avocat din Oradea face intervenții pentru ceteriștii unguri cari au căzut la examenul de limba română.

Acuma citim o știre — sau o insinuară — la fel cu aceasta, în ziarele budapestane din 27 Ianuarie crt. Corespondentul din Cluj al lui „Uj Magyaraság”, „Budapesti Hírlap” și al încă câtorva gazete budapestane afirmă că umbli după funcționarii dela poștă cari au căzut la examenul de limba română niște samsari cari le promet pentru plată repunerea în slujbă.

Conducătorii dela poștă să la aminte la știrea aceasta a ziarelor budapestane, despre care ne place să credem că nu-i decât o calomnie.

Iredenta maghiară își vâzge coada și n școlile engleze

Am arătat în n-rul nostru trecut cum caută iredenta ungurească să-și vâre codița în școlile din statele apusene, făcându-le prin intervenția secției de cooperare spirituală a Ligii Națiunilor sau prin mijlocire directă să schimbe așa cum li-o cere iredenta ungurească părțile privitoare la unguri din manualele de școală.

Acolo unde poate, iredenta ungurească lucrează însă și altfel. Bunăoară ca la școala superioară comercială din Londra a lui City of London College.

Școala aceasta, precum arată „Uj Magyaraság” și alte ziare budapestane din 27 Ian. crt., are o societate de discuții în contradictoriu. La una dintre ședințe, teza ce s'a pus a fost următoarea: „Nu se poate pace în Europa centrală fără schimbarea tratatului de pace dela Trianon”. A vorbit despre aceasta colonelul Moore, unul dintre principalii uneltitori din grupul deputaților englezi prieteni Ungariei, și-a înșirat motivele cunoscute din broșurile Ligii Revizioniste maghiare, pentru cari ar trebui schimbat tratatul de pace. A înșirat astfel toate cunoscutele năzbâti, după cari tratatul dela Trianon a distrus o unitate economică desăzăzșită, o unitate politică ideală, o țară care a apărât cultura și civilizația Europei apusene în contra barbarilor, ș. a. m. d.

Nu e locul să arătăm aci tâmpenia cuprinsă în aceste afirmații, dar trebuie să subliniem o afirmație pe care acum o auzim întâi: că reclama revizuirea dreptății, deoarece „cavalerismul unguresc nu l-a întinat până acum nicio faptă necavale-rească, prizonierii de război au fost socotiți în Ungaria ca oaspeți, ș. a. m. d.” „Totuși —

a spus colonelul Moore — garia a fost mai grav peșcită.”

Iată ce poate afirma un colonel englez, un deputat englez după afacerea cu pusta Jagior și după ce numai orbii și șocul n'au aflat ce fel de oaspețaria. fost socotiți în Ungaria prizonierii de război. E plin cîmășă din cetatea Aradului de prizonieri, asasinați mai degrabă decât câinii prinși de gheri, sunt pline câmpurile gariei de oasele acestor prizonieri, au răsunaț de crimele lor s'au săvârșit în contra lor ziarele țarilor aliate și n'au p cu ele ale Angliei, iar acum colonel englez vine și debitează afirmațiile de mai sus, și n' d o ntrunire publică, ci la o școlă, la o ședință a unei societăți școlare. Ce păzește secția de cooperare spirituală a Ligii Națiunilor, de tolerează asemenea crimă? Ce păzește ministrul instrucției englez?

Să mai adăugăm, pentru citorii să vadă în deplină sa această inscenare crimă că la amintita ședință a pat și a luat deasemenea cu tul secretarul din Londra Revizioniste maghiare, Ivan dossy, și că la sfârșit, după cujiile în contradictoriu, s' a asistenței imberbe votul, fost 63 pentru revizuirea tului de pace și 3 contra.

Așa lucrează iredenta rească, și tocmai ea are narea să se plângă la secția cooperare spirituală a Ligii Națiunilor că școlile din succesoare fac politică anti-rească, fiindcă predau despre guri c'au venit în Europa au venit, că s'au purtat cu lor nemaghiari așa cum s'au

Și-au dat iar în petec în America

Cu toate căte a păfit în Statele-Unite ale Americii (să n'amintim decât ghinionul ce l-a avut cu revizionista babă Fedák Sári), iredenta ungurească nu s'astâmpără, ci caută cu orice preț să-și implante piciorul în America. Are trei scopuri acolo: Să câștige pentru visurile sale lumea americană, să nstrăineze de patria lor pe slovacii, croații, germanii și celelalte neamuri din statele succesoare ce sunt acolo, și mai cu seamă să abată dela comunism și socialism pe ungurii antihortști, cari sunt în număr deosebit de mare și-i sunt o hotărâtă primejdie. Despre încercările nereușite ce le face pentru zăpăcirea slovacilor, am vorbit în n-rul trecut, iar despre încercarea d'a câștiga pe ungurii de stânga prin apeluri în legătură cu expulzările de cetățeni maghiari din Iugoslavia, în alte numere ale „Gazetei Antirevizioniste”. Precum am arătat, iredenta maghiară a făcut la Cleveland o așa zisă „Ligă pentru

ungurii expulzați din Iugoslavia și „Pesti Hírlap” s'a laudat au izbutit pentru întâia oară pretextul acesta al ajutorării expulzaților, să adune în mânăni pe toți ungurii care can. Iată însă că lauda de sine era mincinoasă. Zămăne budapestan „Uj Magyaraság” nu-i mai puțin iredentist „Pesti Hírlap”, a publicat crt. o corespondență din land, în care se arată că doua adunare — după constituire — ce a voit o la sfârșitul lunii trecute mintită, au năvălit peste iredentei ungurii „comuniștii le-au fugărit aruncând cu scaunele. După aceasta, „Uj Magyaraság”, Liga expulzații din Iugoslavia încetat cu totul activitate deoarece mișcarea a fost discreditață în fața opiniei lice din Cleveland”.

Cunoscutul scriitor d. Alcarov Moldovanu din Belesti, invitat de filiala arădană Societății ortodoxe a româno, va conferența orele 5 în sala Palatului Evangelic. Intrarea liberă

TOT ROMÂNUL DE BINE CITEȘTE ZIARUL

Biserica unită a Românilor din Ungaria

Alungarea preoților și învățătorilor români. Aspecte triste din viața acestei biserici române cu limbă liturgică maghiară. —

Am arătat într'un studiu anterior trista soartă a bisericii romano-catolice române din Ungaria.

Astăzi, ungarul au distrus cu desăvârșire această biserică românească străveche, precum și școala confesională ce era pe teritoriul dirăguită de autoritățile

Preoții și învățătorii români au fost alungați de autoritățile maghiare și nu au trecut de bunăvoie pe teritoriul românesc din Transilvania, „în speranța unei răsturnări a lucrurilor”, cum spune domnul I. Nagy, în articolul „Românii din Ungaria”. Ba unii dintre duhovnicii români uniți, precum și preotul Ioan Secheli din Abony, au fost uciși de jandarmii unguri pentru sentimentele lor românești.

În asemenea împrejurări vitre, conducătorii sufletești ai Românilor uniți au fost siliți să-și răsarască parohiile lor și pe credincioșii. Ungurii, conștienți de marele rol al preoților în viața elementului românesc, au procedat după vechiul dicton popular: „omorâ pe păstor și turma se va răslea”. Iar păstorii uniți ai românismului fiind răsturnate, schingiuite și alungate, poporul a început să se răzietască ca cântă pământului, unde l-a dus de veacuri a neamului ce a răsturnat cu forța cele mai multe naționalități din Europa de mijloc. Statul ungar a putut astfel să ajungă la satisfacția de-a constata, că Românii din Ungaria, în punct de vedere al bisericii naționale și a școlii, se află într-o stare de plâns. Nu mai sunt preoți și nici învățători români, și sunt opriiți a mai cânta românește în biserică.

În mai multe parohii, unde au rămas preoți români uniți s'au încercat să se introducă limba maghiară în biserică, au fost înconștienți cu preoți ruteni, cari slujesc în limba statului ungar. În pildă, în comuna Sitalău, din vecinătatea satului românesc Boghies depe granița maghiară, preotul român unit a fost silit să officieze serviciul divin în limba maghiară, apoi, în mai târziu, acest preot a fost scos din parohie și înlocuit cu un preot ruten. Același lucru s'întâmplă în toate parohiile române unite cari au aștăzi preoți ruteni, aserviți statului ungar ca unelte de maghiarizare a Românilor.

Școlile confesionale și bisericești din comunele românești (Csegöld) și Porciaľma (Csalma), au fost închise, iar preotul Iulian Pop s'a refugiat pe teritoriul românesc, în comuna grănicerească Petea. La Petea au rămas și alți păstori uniți ai Românilor din comunele acestui regiun.

În aceste condiții, unde poporul român nu poate să-și mărturisască limba sa românească, autoritățile

ungurești trimit în fiecare Duminecă și sărbători propagandiști, cari aranjează serbări cu caracter dușmănos față de Români, iar preoții lor țin conferințe jignitoare la adresa statului Român. „Cei mai mulți dintre Români n'au voit să se ducă la aceste prelegeri de ungarism. Autoritățile ungurești au dat însă ordin să fie și ei aduși cu de-a sila, să asculte batjocurile la adresa noastră” (a statului Român!)¹⁾

Această situație jalnică ni se zogrăvește în toate parohiile române-unite din Ungaria, cari se află situate în apropierea Romei calvine maghiare, adică a Dobriținului.

Dintre 16 parohii române-unite din Ungaria, 15 se țin de eparhia unită dela Oradea, iar una de cea dela Lugoj. Episcopii acesteia nu mai pot ținea contact cu credincioșii din Ungaria, iar preoții și învățătorii români, cari au fost alungați, nu pot fi înlocuiți sub nici un motiv. Din totalul acestor parohii (de 16), dimpreună cu fiule lor, numai trei au preoți români, iar restul de 13 au rămas fără conducători sufletești.

Eparhiile noastre unite din Transilvania nu pot face nimic pentru conducerea duhovnicească a acestor fiu ai neamului. În urma dispoziției din art. 3 al Concordatului încheiat cu Sf. Scaun, în mod definitiv (spune eparhia Orădană) ne-a încetat jurisdicțiunea asupra acelor parohii româno-unite și chiar asupra parohiei Bedeu, rămânând situația lor canonică nearanjată până azi. Nici acum nu e stabilit, că Românii uniți din Ungaria sub a cui jurisdicțiune sunt supuși.

Deci guvernul din Budapesta printr'un înscrisor al său (un „kormánybízatos”) dispune în voie de soarta acestei biserici, nerespectând nici cele mai elementare libertăți ale cultelor minoritare, prevăzute chiar în tratatul de pace încheiat cu Ungaria, în articolele privitoare la minorități.

Încă 10—15 ani, și biserica Românilor uniți din Ungaria va fi complet distrusă. Soarta parohiilor române unite, înșirate într'altă parte, va fi aceeași ca și a vechilor parohii române din jud. Sabolci și Hajdu, cari au fost maghiarizate prin ajutorul episcopiei unite maghiare de Hajdudorog.

Petre Petrinca

Cetitorii cari ne datează abonamentul pe anul trecut, ne vor trimite 55 de lei pe Sept.—Dec., sau câte 15 lei pe lună dacă nu primesc gazeta dela început, plus abonamentul pentru anul 1935.

¹⁾ Vezi articolul „Frații noștri de sub Unguri”, în „Cuvântul Liber”, 30. III. 1930.

Răspântia ungurească: între Roma și Berlin

Precum spuneam în n-rul nostru trecut, pactul dela Roma i-a adus pe unguri în cea mai grea încurcătură, însemnând că dacă se alătură la blocul Franței, Italiei, Austriei și Micii Infelegeri, trebuie să renunțe la revizionism, ceea ce va face să iasă la suprafață în Ungaria toate marile probleme dela cari se abătea atenția prin instigația revizionistă: chestia latifundiilor, chestia reformei electorale, etc., etc., — iar dacă se alătură față și definitiv Germaniei, se dau pe gura lupului, fiindcă Germania în loc să lupte și pentru revizuirea al-

Ce-o așteaptă pe Ungaria dela viitoarea generație a Germaniei

În ziarul „Magyarság” s'a publicat la 24 Ianuarie un articol al d-lui Calman Pongráz, intitulat: „Roma locuta — cauza fiinită?”

Autorul vrea să combată cercurile germanofile din Ungaria, cari spun că politica externă ungurească nu trebuie să se angajeze față de pactul dela Roma, deoarece se poate totuși întâmpla ca Germania să ocupe Austria, și 'n acest caz Ungaria nu trebuie să se gasească angajată față de dușmanii Germaniei. Pentru că: vecinătatea germană îi va fi grea Ungariei chiar și 'n cazul că va fi o vecinătate prietenească, dar încă o vecinătate nemțească dușmană!

La aceasta autorul articolului din ziarul care reglăndește părerile unei părți a latifundiarilor și a finanței din Ungaria, răspunde:

Ori vom fi germanofili, ori vom fi dușmani Germaniei, dacă se face Anschlussul (adecă alipirea Austriei la Germania) noi tot vom ajunge sub influența Germaniei. „Drang nach Osten” va trece întâi de toate peste noi. Că Hitler are simpatii pentru Ungaria? E greu de spus așa ceva. După nepăsarea ce o arătat o față de cauza ungurească în zilele procesului dela Geneva al Marsiliei. Dacă actuala generație nemțească va obține rectificări în tratatul dela Versailles, generația viitoare va merge și mai departe; scopul spre care va tinde, se întrevește depe acum: bazinul dunărean. „După toate probabilitățile, nu se va năzui însă, în răstimp de câteva decenii, să schimbe hotarele noastre apusene, și (anume) va accentua mereu și va garanta neatingerea acelor, tocmai în interesul expansiunii”. Cu alte cuvinte:

Autorul spune că granița apuseană poate fi socotită sigură depe partea Germaniei încă câteva zeci de ani. Germania nu numai că nu va primejdi-o în acest timp, ci va căuta să o apere. Și anume: Are 'ntâi de cucerit altceva, are de obținut revizuirea în tratatul dela Versailles, și e interesul politicii sale de expansiune în bazinul dunărean ca până când nu se va putea începe acea-

După pactul dela Roma

tui tratat de pace decât a celui dela Versailles, nutrește visul să rupă odată și odată dela unguri Panonia, după ce va fi trecut peste Austria.

E firesc deci că chestiunea pactului dela Roma e mereu discutată în presa budapestană, în vreme ce presa altor țări a trecut la alte chestiuni internaționale.

Pentru că și cetitorii români să știe în ce chip se discută la Budapesta, vom da în cele ce urmează câteva spicuri, cari nu s'lipsite de interes, precum se va vedea.

stă expansiune, Ungaria să rămână așa cum e, ca s'o poată da mai bine gata când îi va veni vremea ei.

Ar urma de-aci ca Ungaria să se alature pactului dela Roma. Dar autorul articolului din „Magyarság” se ferește s'o spună. Și încheie spunând că-i rău de unguri și așa și altfel, deci n'au decât să aștepte. Pentru că, de altfel, pactul dela Roma nu-i încă ceva sfârșit. E numai începutul, numai pregătirea a ceva ce va să urmeze.

Li-i frică de „trădători”

În oficiozul Ligii Revizioniste, în „Pesti Hirlap”, au apărut luna trecută două articole semnificative, amândouă ale lui Herczeg Ferenc, președintele acestei Ligi. Într'unul, apărut la 6 Ianuarie, Herczeg se arată 'ngrijorat de un lucru ce i-l-a spus un strain. Și anume, spunea acela: „Nu știu dacă sunt sau nu la Budapesta politicieni și ziariști cari se pot cumpăra, dar propaganda anti-revizionistă va „lucra” de-acum în Ungaria.”

Președintele Ligii Revizioniste respinge, firește, o asemenea po-

sibilitate. Spune că nu există în Ungaria trădători ai revizionismului decât printre „guzganii” rămași după revoluția din 1918, — dar adaugă îndată: că mai sunt și unii viteji, cari după ce s'au aprins repede și au văzut că lupta e grea, s'au decepționat. Și mai sunt — adaugă Herczeg Ferenc — unii cari ar avea peste graniță interese materiale cinstite, și își confundă interesul lor cu al țării.

Firește, președintele Ligii Revizioniste încheie spunând că nu se poate renunța la revizionism (căci ce naiba se fac în acest caz și latifundiarii și uneltele lor renegate, în frunte cu Herczeg însuși!) »Cel mult — spune Herczeg Ferenc — poate fi vorba de-o schimbare a tacticii politivii împrejurarilor schimbate”.

În celalalt articol, apărut la 13 Ianuarie, Herczeg spune că se aude mereu refrenul, ca într'o baladă scoțiană, că Ungaria trebuie să renunțe la revizionism. „Situația de astăzi ni-o reamintește intrucâtva pe cea din 1918. Și acuma multe de toate depind de faptul acesta: cine are nervi s'o ducă până la capăt.” De aceea anti-revizionistii caută defetisti în capitala maghiară

Ceea ce urmează în acest articol e nu mai puțin interesant. Herczeg Ferenc se adresează ungarilor din statele succesoare. Și de unde până acuma îndemna pe conducătorii lor la provocări, acum spune că decât discursurile unui sau altui parlamentar de-al partidului maghiar în parlamentul dela București, e mai important să ia seama la modul cum se formează sufletul maghiar sub stăpânirea românească. Cu alte cuvinte: decât provocări și afăjări, mai bine o pregătire a minorității maghiare pentru o rezistență lungă! Ceea ce înseamnă tot o recunoaștere că revizionismul a dat faliment.

Inc'o stupizenie

De o vreme înconce, de când nu mai știe ce „argumente” să născosească 'n sprijinul revizionismului, iredentii ungurească se leagă tot mai obraznic de numele românești din Ardeal, vrând să-l prezinte pe fucare român care a avut nenorocul să i se maghiarizeze numele, sau al cărui nume aduce a ungurească, drept român de origine maghiară, drept dovadă că românii au avut un atât de bun tratament sub stăpânirea ungurească, încât nu numai n'au existat maghiarizările despre cari se vorbește 'n România, ci din contră, ungarul au căzut victime românizării.

Obrăznicia aceasta n'a fost niciodată așa de scandalos afișată ca acum săptămâna, cu prilejul încetării din viață a venerabilului mitropolit al Blojului Vasile Suciu. Anunțându-i moartea, „Magyarság” scrie 'n n-rul din 27. I. următoarea tâmpenie: „Suciu, a cărui familie s'a numit original Sücs, a fost fiu de

țărăn român din județul Făgărașului.”

Să nu ne mire atâta neseriozitate la niște oameni cari au fost în stare să-l maghiarizeze și pe Adam. Au ajuns doar, precum se știe din cele arătate de d. dr. Aurel Gociman într'un număr din anul trecut al ziarului „Universul”, să le găsească origini ungurești și oamenilor noștri politici din România mică.

„Prin limbă trăiește neamul”

Sub titlul acesta s'a publicat în „Pesti Hirlap” din 18 Ianuarie crt. un articol, prin care se cere intervenția Academiei Maghiare ca să se scoată din limba ungurească denumirile „România, român, Csehszlovákia, szerb, Jugoszlavia,” și să nu se mai spună și scrie decât „oláh, Oláhország, Csehtotország, rác, Dél-szlavia”.

¹⁾ Vezi I. Nagy: „Românii din Ungaria”, articol apărut în „Glasul orișărilor”, No. 10 din 1927.

Nevoia unei puternice și creatoare clase mijlocii pe frontul de vest al țării

D. colonel în retragere AL. BABESCU a ținut Vineri la Arad o conferință sub titlul de mai sus, vrednică să fie cunoscută cititorilor noștri și pentru importanta problemă de care se ocupă: a românilor orașelor de pe frontiera apuseană, și pentru datele ce le aduce.

Conferențiarul a arătat în introducere că datorită persecuțiilor și sistematicei acțiuni de maghiarizare ce s'a desfășurat pe vremea ungurească în aceste orașe, orașele de pe frontiera noastră apuseană sunt cât se poate de înstrăinate, în stridentă contradicție cu satele regiunii, cari s'au putut menține românești. Românii acestor orașe nu numai că s'au puțini, dar aproape toți sunt funcționari, învățători, profesori și n mic număr profesioniști liberi, lipsind din industrie și comerț aproape cu totul.

Ungurii, cu propaganda lor de revizuire, vizează tocmai aceste stări din orașele noastre de graniță. Pentru aceasta, a spus conferențiarul, avem datoria să românilor orașele de pe frontul de vest în timp de 20—30 de ani, pentru orice eventualitate. Am

Să îndrumăm prisosul dela țară spre meserii și comerț

O chestiune foarte importantă este pentru românilor orașelor pregătirea profesională a meseriașilor și negustorilor.

Avem angajați în industrie ca ucenici 100.000 de copii până la vârsta de 17 ani, iar în comerț 30.000 de practicanți elevi la întreprinderile comerciale.

Față de populația totală de 19 milioane locuitori a țării, numărul acesta reprezintă un procent excesiv de redus.

Cheia de boltă a învățării meșteșugurilor rămâne tot „ucenicia la stăpân”, adică în atelierul micului patron.

În țara noastră numărul meseriașilor se ridică la 320.000, cifră impresionantă, de o valoare socială incontestabilă, căci alcătuiesc și azi o pătură productivă urbană în directă legătură cu destinele orașelor noastre, nu în destul de românești.

Dacă ținem apoi seamă că cele 14 milioane de hectare cultivate în România sunt în proprietatea a 4 milioane de agricultori, ajungem la constatarea

făcut multe reforme în cei 16 ani, dar mai avem multe de făcut pentru unitatea noastră națională. Ne lipsește în primul rând o clasă de mijloc, și din cauza aceasta trebuie să constatăm cu regret că în orașele noastre de vest pătura intelectuală se reazimă direct pe tagma țărănească dela sate, fără intermediul firesc și necesar al păturii burghize orașenești.

Vitregia vremurilor trecute a adus cu sine că în centrele comerciale și industriale elementul românesc a fost mai nedreptățit ca oriunde. Secole întregi s'a deslănțuit împotriva lui o luptă de subjugare și desnaționalizare. Deposdarea românilor de drepturi național-politice, economice și culturale s'a produs mai întâi la orașe, reședințele firești ale slujbașilor, meșteșugarilor și negustorilor.

Desvoltarea burgheziei românești a fost stânjenită sistematic. Tocmai deaceia restaurarea și reintegrarea ei în drepturile firești a devenit un imperativ categoric al politicii noastre de stat, indiferent de interese de partid.

că 4—5 milioane de muncitori agricoli sunt și pot fi disponibili pentru alte munci.

Este cert, că avem în România un proletariat agricol destul de mare, care impune statului o foarte serioasă politică socială și în consecință îndrumarea lui și cătră industrie și comerț, la orașe.

Pentru că însă țării să se îndemne să și trimită copiii la ucenicie — a arătat în continuare conferențiarul — e nevoie să se dea mai mare atenție decât până astăzi căminelor de ucenici. Azi avem în cuprinsul țării un număr de 35 cămine, cu un buget anual de 65 milioane provenit din taxa de 2 lei de fiecare lucrător! Numărul căminelor este iusuficient! Trebuie urmărită înmulțirea lor cât mai curând. Pe lângă contribuția patronilor, trebuie să contribuie la susținerea lor și statul și orașele și satele. De altfel căminele de ucenici sunt cele mai bune mijloace prin care se poate realiza naționalizarea mâinii de lucru.

Indezirabili

În ultimul timp s'a pornit o campanie violentă în parlament și în țară în contra concurenței străinilor. Pentru potolirea spiritelor, guvernul actual a venit cu „Legea utilizării personalului românesc în întreprinderile comerciale și industriale”.

Sistemul de bază al acestei legi este „regimul cotelor”. Adică nici o întreprindere nu poate avea mai puțin de 80% personal românesc și mai mult de 20% personal străin. Protecția este însă numai aparentă, fiindcă în cota celor 20% intră numai străinii cetățeni ai altui stat, nu și străinii de origine, adică minori-

tarii. Ori, agitația țării vizează tocmai pe acești minoritari.

Legea aceasta nu va putea să dea rezultatele dorite. Trebuie renunțat la regimul cotelor, care nu mai este întrebuițat de nici o țară. Toți vecinii noștri au dispozițiuni prohibitive, și noi trebuie să facem la fel. Avem dreptul să fim stăpâni în țara românească pe munca românească.

Propuneri

Conferențiarul a propus în continuare să se facă de urgență următoarele:

1. Camerele de muncă să fie autorizate a organiza toate ins-

tituțiile meseriașilor privind ucenicia, controlul și inspecția muncii, calificarea și combaterea clandestinismului.

2. Organizarea unui credit special al meseriașilor, fie prin crearea unei secțiuni aparte în sânul „Creditului Industrial”, fie prin cooperare. Când pentru marea industrie se da prin Creditul Industrial câteva miliarde scont, merită și micii patroni să revendice cel puțin jumătate din creditul acordat marelui industriei, care azi câștigă cât vrea.

Vorbind în continuare despre situația din Arad, pe care, ca arădan din naștere o cunoaște de aproape, d. col. Babescu a arătat următoarele:

Dacă privim la trecutul și prezentul comerțului și industriei naționale a orașului Arad, ni se umele inima de durere.

Precum s'arată în istoria orașului, în anul 1774, adică cu un deceniu înaintea revoluției lui Horea, Cloșca și Crișan, populația Aradului era următoarea:

Numărul locuitorilor: 6168, dintre cari capi de familie erau 1028.

Dintre capii de familie erau:

români	380
sârbi	320
germani	230
unguri	97

Meseriași și comercianți erau dintre acești capi de familie: nemți 140, români 57, sârbi 50, unguri 27, total 280 meseriași și comerc.

Azi, în anul 1935, Aradul are 80.000.— locuitori, dintre care, 30—32.000 români, deci ar trebui să avem în comparație cu ce-am avut acum 160 de ani 1500 de meseriași și comercianți, și avem în total abia 350, adică nici 10%, dintre 3310 de industriași și comercianți câți îi are orașul!

Și dacă întrebați că unde sunt atelierile și prăvăliile românilor din Arad, cu mâhnire trebuie să răspundem că și azi, după 17 ani dela unire, stau refugiate în suburbii. Dela str. Corvin și dela Piața Avram Iancu până la gară (3 kilometri), nu s' decît 6 comercianți și industriași români (Neteu, măcelar, Ilicu, pantofar, Aconiu, prăvălie de ghete, Diecezana, papetărie, Bodrogan, frizer, Burza magazin de fierărie.

Mai mulți comercianți români au încercat să se stabilească pe strada principală, dar după mai mulți ani de luptă grozavă, au trebuit să și închidă prăvăliile. Așa s'a întâmplat cu: comerț Ștefu din Str. Eminescu, Hanzu drogherie în Palatul Mitropoliei, unde azi un evreu ungarizat este sprijinit de toți românii și se îmbogățește, frumosul magazin de conserve „Grivița” din Palatul Băncii Românești, firma Missir filiala Arad din Casa Cerului Militar, și câți alții și altele.

Maghiarizarea Aradului

Maghiarizarea industriei și comerțului s'a început vehement la Arad între 1870—1880, când s'au desființat volnic breslele.

3. Un alt regim fiscal, cu tarife de transport și tarife vamale mai scăzute pentru micii industriași decât pentru fabrici. Să li se dea și micilor industriași facilități dela stat.

4. Ușurări de impozite, cu desființarea cifrei de afaceri, înălțurarea concurenței de stat și modernizarea atelierelor prin mașini noi cu sprijinul puternic al statului.

5. Libertatea comerțului, desființarea vămilor prohibitive.

Situația în Arad

De atunci, cu maghiarizarea școlilor, și mai apoi cu introducerea în fabrica de vagoane „Astra” a 10—15.000 de lucrători și meseriași unguri, industria Aradului s'a maghiarizat aproape complet, și au luat altă înfățișare și suburbiile.

Când eram copil mic, în suburbiile acestea nu erau unguri, azi dintre 10 case, în 6—7 locuiesc străini!

Maghiarizarea aceasta s'a făcut cu un neînchipuit de larg concurs al oficialității. Băncile industriașilor și comercianților, ajutate de stăpânire, împrumutau ungarilor credite foarte ieftine, iar guvernul maghiar a dat meseriașilor unguri cu totul gratuit mașini valoroase pentru meseria lor, obligându-i în schimb să crească mai mulți ani de-a rândul un număr anumit de ucenici unguri, sau dacă angajau ucenici de altă naționalitate, să-i maghiarizeze.

Și astăzi veți găsi în Arad meseriași români cu nume unguresc sau cu nume românesc scris cu ortografie maghiară, ca Moldovanu Moldoványi, Nadra azi Nádor ori Nádrai, Păcurar azi Petőfi, Delean azi Gyéláni. În timpul alegerilor generale am intrat la d. Petőfi să-l conving să voteze cu românii, fiind d-sa de origine română. Mi-a spus, că nu va vota cu nici un partid românesc, fiindcă el se simte ungar. Și când i-am răspuns, că vom aduce în curând o lege, ca toți românii să și reia numele lor vechi românesc, a spus că el atunci trece cu familie cu tot în Ungaria.

Așa s'a desvoltat aici, pe frontul nostru de vest, o clasă mijlocie ungurească.

Guvernanților noștri li se impune să lucreze cel puțin la fel, dar urgent și energic.

Repartiția etnică la școala superioară comercială de băieți din Arad

Am arătat într'unul din numerele trecute ale „Gazetei Antirevizioniste” procentele din an în an mai uriașe ale străinilor înscriși la școala superioară de arte și meserii din Arad.

Dăm astăzi situația dela școala superioară de comerț, după anul apărut acum.

Contingentul școlii în anul școlar trecut:

Români 98, germani 12, unguri 27, evrei, 17, sârbi 2, bulgari 1, olandezi 1. Particulari, în total 23, au fost: 19 români (între cari unul romano-catolic), 2

Cum naționalizăm meseriile

Ziarul „Universul” a publicat în numărul din 3 Febr. 1934, o toarea statistică a ucenicilor căminele de ucenici industriale din Ardeal:

Cluj: Rom. 256, Maghiari 13, Evrei 162, alte naț. 2, total 977;

Huedin: Rom. 19, Maghiari 3, Evrei 3, total 67;

Turda: Rom. 39, Maghiari total 156;

Câmpia Turzii: Rom. 25, Evrei 8, alte naț. 1, total 34;

Câmpeni: Rom. 27, Maghiari total 28;

Bistrița: Rom. 86, Maghiari, Germani 63, Evrei 16, alte naț. 1, total 196;

Năsăud: Rom. 18, Evrei total 23;

Dej: Rom. 75, Maghiari Evrei 43, total 227;

Gherla: Rom. 23, Maghiari Germ. 1, Evrei 11, alte naț. total 60;

Beclean: Rom. 9, Maghiari Evrei 11, alte naț. 1, total 260, Germ. 48, Evrei 95, total 80, Germ. 5, Evrei 21, total 86;

Șeini: Rom. 23, Maghiari Germ. 5, Evrei 21, total 64;

Zălau: Rom. 21, Maghiari Evrei 1, total 85;

Tășnad: Rom. 22, Maghiari Evrei 14, total 81;

Carei: Rom. 58, Maghiari Germ. 56, Evrei 18, alte naț. total 159;

Cebul Silvaniei: Rom. 9, Evrei 6, total 16;

Șimleul Silvaniei: Rom. 52, Evrei 5, alte naț. total 75;

Valea lui Mihai: Rom. 24, Evrei 3, total 37;

Jibău: Rom. 11, Maghiari Evrei 4, total 45;

Sighet: Rom. 17, Maghiari Evrei 55, alte naț. 6, total 37;

Somcuta Mare: Rom. 18, ghiari 10, Evrei 6, total 34;

Total pe naționalități: Rom. 1046, Maghiari 1597, Germani 191, Evrei 508, alte naț. 23;

Total general: 3338 de ucenici.

Fără comentarii.

La Curtea de apel din soara s'a judecat săptămânul

cută apelul chelnerului Kias, care fusese condamnat

tru spionaj în folosul Ungariei

la un an închisoare. Curtea

confirmat pedeapsa și a ordonat

să fie arestat imediat.

șoarei

al tân

șiltoar

Ne p

re scri

e p

edita

ost în anii 1922—1934

maril

lent și

merii

și le-

tribl

ționali

loc a

reviste

melnic

știu Ma

pub

date d

șloasă,

O purtare ne la locul ei

Ni s'a adus la cunoștință din ziarurile maghiari din Arad un fapt de-adeptul scandalos. Precum se știe, a murit deunăzi Londra, unde se dusesse să țină conferințe antirevizioniste în folosul României (o gazetă maghiară delatantă a anunțat că a fost omorât de un țigări otrăvite, — și se 'nțelege că unde trebuie căutată mâna criminală), arădanul Ludovic Varjassy, fostul primar al Aradului, autor al unei cărți franțuzești anti-revizioniste care a avut un succes librărie a adevărat remarcabil. Soția acestui cetățean român și sora al românilor, născută în Ungaria, unde se 'nțelege că n'ar mai avea ce căuta chiar dacă n'ar fi scrisă formal, a trecut săptămâna aceasta prin Arad, în drum spre București, și neavând destui bani pentru biletul de tren, a cerșit la câțiva milionari români. Și i-a întâmpinat ceva ne mai pomenit: fost dată cu cel mai urit gest de arvenit pe ușă afară. Biata văduvă ajuns astfel să facă apel la garanții unguri, cari i-au colectat pe ei cele câteva sute de lei ce i refuzaseră milionarii români din Arad.

Mărturisim că am rămas consternați în fața acestei fapte care nu-

mai românească nu este. Lucru românesc e să dai când îți intinde mâna un năpăstuit, și dacă n'ai, măcar să-i mângâi durerea cu o vorbă bună. În obiceiul acesta s'a crescut poporul românesc, și pentru asta ne-a ajutat Dumnezeu s'ajungem ce suntem. Ceea ce au făcut cu biata doamnă Varjassy milionarii respectivi, e faptă de parvenit, e faptă de păgân. Și este cu atât mai stranie, cu cât aceia dintre străini cari ne poartă sămbetele și uneltesc în contra țării românești la fiecare ocazie, n'au parte de un tratament ca acesta. Cu unii ca aceștia domni noștri se bat pe burtă în văzul obștesc, îi ajută să ni se suie în cap, îi sprijinesc să poată huzuri cât mai scandalos în această țară și să poată sfida cum le place pe românul nevoiaș și pe minoritarii cari ne sunt prieteni. Unde vom ajunge cu purtări de acestea? Cine dintre minoritari (nu vorbim de cei ce se înscriu cu anumite socoteli în partidele românești, ci de oamenii sinceri) va mai avea nesocotința să-și așeze prietenia față de noi și să combată pe revizionisti, când văd un tratament ca acesta, și când în plus li-i dat să vadă că uneltitorii 'n contra țării au în România parte de huzurul cel mai nevisat, de cinstea cea mai scandaloasă?

Fostul unui redactor de revistă maghiară umoristică

La notarul public dr. Beleş din Arad s'a prezintat săptămâna aceasta redactorul revistei maghiare umoristice „Fülesboly”, d. Carol Horváth, ca să facă un lăsamânt pe seama șomerilor ziaști, artiști, pictori, melnieri și din alte branșe, cu ocazia jubileului de 50 de ani și-l va sărbători la sfârșitul anului revista sa.

D. Carol Horváth are în Arad casă cu etaj, cu 10 camere, a hotărât s'o lase adăpost șomerilor, fără deosebire de naționalitate. A făcut executor al acestui lăsamânt pe d. notar public dr. Beleş și pe avocatul Alexandru Nagy.

Adăugăm că acest minoritar, păcat atât de mult cu stăpânirea românească încât în loc

să facă parte din partidul maghiar sau dintr'un alt partid centrist, s'a înscris într'un partid românesc, a dat și cu prilejul împrumutului intern dovada bunelor sale sentimente, subscriind 10 mii de lei, deși n'are nicio altă avere decât casa ce și-a testat-o acum în scop filantropic. În comparație cu cele 10 mii de lei ale acestui om care nu se poate socoti bogat, mulți dintre multi-milionarii minoritari ai Aradului, cari și-au făcut averea sub stăpânirea românească, n'au subscris decât câte două, trei, patru mii de lei, spre mai marea sfidare a lumii nevoiaș care a subscris totatăta dintr'o leață de mizerie.

Gestul ziaristului și fostului profesor Carol Horvath vorbește de la sine.

Bibliografie

La Cluj a apărut sub titlu „Vista mea” întâlul număr al publicației lunare de Critică Revizionistă și de literatură, a d. Martei Rădulescu, cea mai tânără și mai talentată dintre scriitorii din literatura noastră. Îmi place independența cu care scrie aceste pagini literare, și mai cu seamă că e pusă 'n urma despărțirii de la Cluj. Adevărul în slujba marilor cauze românești; a dărilor bisericuțelor goale de aur și pline de fumul autotururilor și al tămăierii reciproce și le-au clădit după război și lansat de editurile inter-naționale. Nu ni-a plăcut însă deocăz așa zisa „pagină veselă” din revista Răutățiile de gust înlocuind la adresa cuiva ca d. Manlu puteau fi lăsate nepublicate politice. Nu se poate denunța printr'o revistă ca ortografie a d-lui

Iuliu Manlu, ortografia unor discursuri trase la șaplograf de niște băiețandri rămași în urmă cu regulile scrierii corecte. Și dacă totuși și-al pus în gând a ironiza pe cineva pentru ortografia celor ce-l multiplică discursurile, și se cere puțină consecvență. Ceea ce în unele coloane ale revistei nu o găsești. De-o pildă: „In plină ascensiune safică se arată acum D-ra Yvonne Rossignou cu încă, în liră, rezonanțe argezeleue...” (Oh!) „Și la capătul drumului, organizatorul vietăților de artă, cântăreț el însuși, vine cu exemplarele sale la citirea lor ne destăinuie de ce a reușit autorul o bună autologie. Îmi place să mă opresc asupra lui, pentru că e un caz interesant”, etc.

Să nădăjduim că numerele viitoare ale revistei nu ne vor da decât prilejuri de laude.

Cum decade în Ungaria țărănimea și mica industrie

Ziarul budapestan „Magyar-ság” a arătat la 27 I. crt. următoarele stări de lucruri ungurești, după datele recensământului dela sfârșitul anului 1930:

În anii 1920-1930 proporția țărănilor și a agricultorilor a scăzut dela 55.7 la sută la 51.8 la sută din totalul populației, în vreme ce a celor cari trăesc depe urma industrilor a crescut dela 19.1 la 21.7 la sută. Sporul țărilor a fost în acest timp de 8.7 la sută, al țăranilor și agricultorilor de 1 la sută, iar al celor din industrie de 23.5 la sută. În ultimii 30 de ani sporul țărilor (pe teritoriul Ungariei actuale) a fost de 26.7 la sută, al țăranilor și agricultorilor de 8 la sută (334.544 suflete), iar al celor din industrie de 62%, adică de 720.797 înși.

E și mai jalnică situația țăranilor și-a agricultorilor dacă se are în vedere proporția agonisitorilor (fără cei întreținuți). În timp ce agonisitorii s'au sporit în industrie în anii 1920-30 cu peste 30 la sută, agonisitorii agricultorilor au scăzut cu 4.6 procente. Agonisitorii din industrie s'au sporit în ultimele trei decenii cu 72.7 la sută, iar cei agricultorilor cu 17.1 la sută, în vreme ce sporul general al agonisitorilor a fost de 34.3 la sută.

În cifre, agonisitorii agricultorilor au scăzut în anii 1920-30 dela 2.128.701 la 2.031.451, iar cei din industrie au crescut dela 680.662 la 886.676.

Sporul acesta al lumii care trăiește depe urma industrilor nu înseamnă însă o 'nflorire a micilor industril, ci numai o proletarizare, o năvală a lumii dela sate la fabrici.

În timp ce agonisitorii din propria-zisele industril s'au sporit dela 670.230 la 874.005, numărul industrililor independenți a scăzut dela 218.702 la 204.564, adică s'a redus cu 14.138 (6.5%). În scăderea aceasta femeile sunt cuprinse cu o proporție de 22.2 la sută, iar bărbații (2.823) cu 1.7 procente. Regresul n'ar părea deci alarmant, dar este, dacă se are în vedere că între cei independenți sunt multe calfe cari s'au declarat independente numai pentru că nu găsesc angajament, și că s'a sporit cu 17 procente (aproape 30 de mii) numărul industrililor cari lucrează singuri, fără calfe. Întreprinderile cari lucrează cu mai puțin de 20 de calfe (sunt cuprinși aici în mare parte proprii zisii meseriași) au scăzut dela 244.187 la 222.813. În schimb a crescut dela 1551 la 1953 numărul întreprinderilor cari lucrează cu mai multe de 20 de ajutoare, adică al fabricilor. Numărul industrililor cari lucrează fără calfe a scăzut dela 164.427 la 135.804, adică, precum s'a spus mai sus, cu 17 procente.

Numărul industrililor cari lucrează cu mai puține de 20 ajutoare a crescut cu 7249 suflete (dela 79.760 la 87.009), iar

În lumina statisticilor.

al celor cari nu au angajați a scăzut cu 28.623 de înși, deci pierderea e de 8.8% (cu 21.374 industrilii independenți mai puțin). În același timp numărul întreprinderilor cari lucrează cu mai multe de 20 ajutoare, adică al fabricilor a crescut cu 408 (26.3%).

Sporul personalul auxiliar al fabricilor a fost de 35.2%.

Atât în privința micilor industrilii independenți cât și a personalului auxiliar, nu se vede un progres decât în orașele anexate Budapestei. În Budapesta și mai ales în provincie decăderea e îngrijorătoare. Industrilii independenți s'au împușinat în Budapesta cu 25%, iar micile industrilii independenți cu 7.9%; în provincie numărul industrililor în general a scăzut cu 18.4%, iar al micilor industrilii cu 11.9%; în localitățile cu mai puțin de 10 mii de locuitori scăderea micilor industrilii e de aproape 20 la sută. Dintre cei 170.000 industrilii din provincie, 107.000 lucrează fără calfe, și-s pe jumătate țărani.

Noul președinte al partidului maghiar din Arad

Organizația din orașul și județul Arad a partidului maghiar și-a ales săptămâna aceasta un nou președinte, în locul devenit vacant prin moartea falimosului Bela Barabás. S'a tot amânat această alegere, nu din motive de pietate față de amintirea răposatului, precum spune prin zărele sale partidul maghiar, ci pentru că nu se găsea om de talia lui Barabás, apoi pentru că ambițiile erau în schimb cam multe, și în afârșit pentru că a-facerea Jankapuszta a stricat unele socoteli, așa că era cam nu știu cum să se impună alegerea celui desemnat dela Budapesta: a d-lui Purgly, ruda regelului Horthy. S'a ales deci avocatul de origine armenescă Bela Pérecz, un om care ar putea s'aducă partidul maghiar din județul Aradului la sentimente mai bune, dacă ar putea fi judecat după românofilia băiatului său, dar care, lipsit de energia lui Bela Barabás și cam prea incolor, nu îndreptățește totuși asemenea speranțe.

În ori ce caz nu-l vom judeca înainte de-a-l vedea la treabă. Pentru că nădăjduim că ceea ce a făcut ca introducerea discursului sovinișt dela alegerea sa și intervenția dela revizorat ca să se anuleze dispoziția prin care 29 de copii de origine germană dela școala confesională maghiară din Păncota fuseseră 'ndrumați la școala de stat cu limbă de predare germană, nu este decât faptă electorală. Să-l vedem deci ce va face după alegere.

Unde și are redacția budapestană ziarul arădan „Erdélyi Hirlap”

S'a mai spus nu odată despre ziarul arădan „Erdélyi Hirlap” că-i o sucursală a oficiosului Ligii Revizioniste „Pesti Hirlap”. Dovadă, între altele: aceleași lucruri instigatoare apar în amândouă aceste gazete în aceeași zi. Așa a apărut în aceeași zi și la aceeași oră în „Pesti Hirlap” și 'n „Erdélyi Hirlap” știrea comunicată ci-că din Subotija, că în afară de cei expulzați din Jugoslavia în Ungaria în ajunul procesului Marsilie, își mai așteaptă numai în Subotija expulzarea 30 de mii de minoritari. Știrea aceasta — dacă și-o minciună se chiamă știre — a apărut în acest sens numai în cele două ziare cu nume la fel, în „Pesti Hirlap” și 'n „Erdélyi Hirlap”. Și „Budapesti Hirlap” și celelalte ziare iredentiste dela Budapesta au fost mai modeste, și au redus cifra celor cari își așteaptă expulzarea dela 30 de mii la trei mii, spunând în plus că atâtea vor fi expulzați după o știre din Subotija (deci nu-s din Subotija toți), în timp ce „Pesti Hirlap” și „Erdélyi Hirlap” nu s'au mulțumit să le înzecească numărul, ci i-au declarat pe toți din orașul Subotija, pentru că să arate și 'n acest chip că Subotija a ajuns pe nedrept pe mâinile sârbilor, fiind locuită în cea mai mare parte de unguri.

După dovada aceasta (care s'a adăugat la atâtea și-atâtea) că redacția budapestană a ziarului arădan „Erdélyi Hirlap” se află la oficiosul Ligii Revizioniste, iată acum o nouă dovadă. În

n-rul din Dumineca trecută, 27 Ianuarie, al celor două ziare, a apărut un articol cu același titlu, cu același cuprins și același iscălitură: „Elő síp, dob, zene, harsogjon harsona”, de Hegedűs Lorant, fost ministru de finanțe și redactor la „Pesti Hirlap”.

Cazul acesta se repetă mereu de vreme 'ndelungată. Și d. Hegedűs, și d. Harsányi Zsolt și alții din redacția lui „Pesti Hirlap”, apar mereu în „Erdélyi Hirlap”, cu aceleași lucruri pe cari le publică în oficiosul Ligii Revizioniste.

Ca să se știe!

Secția studentescă a Ligii Antirevizioniste

Dumineca trecută s'a constituit în palatul ziarului „Universul” secția studentescă a Ligii Antirevizioniste, alegându-și următoarea conducere: președinte N. Zagoicea, vice-președinti d-șoara Geta Atanasiu și d. Ioan Săduțiu, secretară d-șoara Maria Alexandridi, casier d. Agop Avram și Eugén Haralambie. La ședința de constituire au luat cuvântul studenți dela toate facultățile din capitală, omagiuind lupta po-trivită ce-o duce d. Stelian Popescu, președintele Ligii Antirevizioniste. d. G. Lungulescu, secretarul general al Ligii, a arătat lupta revizionistă ce-o duce încă de acum 15 ani studențimea din Ungaria și a cerut studenților români să o contracteze cu stăruință și cu însuflețire.

Răboi cu de toate

Când domnul Gömbös e modest

În „Magyarság” din 27 Ianuarie s'a publicat un foarte cătrănit articol la adresa d-lui Gömbös. Îl ceartă acest ziar pe președintele consiliului de miniștrii maghiar, pentru că în cuvântarea-i ultimă dela Solnoc a repetat o vorbă a lui Bismarck: că-i tragică soarta oamenilor de stat ai statelor mici, și pentru că cu câteva săptămâni în urmă (dovadă că-i vorba la el de-o obsesie) a spus în parlament, răspunzând la criticile ce s'au adus unor atacuri date Ungariei de presa berlineză, că ar fi din partea sa o lipsă de modestie să se compare dânsul, primul ministru al unei țări atât de mici, cu Hitler, cancelarul unei țări atât de mari.

Ce 'nseamnă asta? — sare „Magyarság” la generalul Gömbös. Primul ministru vorbește de revizuire, și tot atunci se familiarizează cu ideea că suntem o țară mică, un popor neînsemnat, când noi ne socotim îndreptățiți să visăm la un imperiu ca acela ce l-a avut regele Matia Corvinul!

„Magyarság” e și el, la rândul-i, cam modest. Putea să amintească de imperiul maghiar al istoricului Horváth, început cu Paradisul și întins din Egipt peste toată lumea cunoscută 'n vremea antică.

Un nou bard scoțian

În rubrica de răspunsuri la scrisorile cetitorilor a apărut în nr. din 27 I crt. al ziarului budapestan „Uj Magyaraság” o lămurire foarte nosimă despre literatura scoțiană și irlandeză, care ci-c'au fost una. Se spune cetitorului care a întrebat redacția despre-această chestie, că „în secolul al 17-lea cel mai însemnat bard scoțian a fost John Macdonald, iar în secolul al 18-lea James Macpherson.” Scurt și fără contradictoriu. Deci iați-l pe arhiereul Macpherson, adunătorul poemelor populare celtice, transformat în bard, și încă scoțian! Cetitorul ziarului lui Eckhardt poate, după lămurirea asta, să concureze la premiul Nobel, că-i dă gata pe toți istoricii literari din lume.

Dac'ar face ungurii Paradisul..

Arătasem săptămâna trecută că guvernul țării Irakului din Asia, pe pământul căreia se spune că a fost paradisul lui Adam, s'a hotărât să reînființeze cu bani englezești și cu ingineri englezi paradisul pământesc. Și ne exprimasem indoiala că noul paradis va fi cu adevărat paradis, pentru că guvernul Irakului nu s'a gândit încă să-l populazeze cu unguri, deși-i știut că după cum a dovedit-o istoricul maghiar Horváth, oamenii din vechiul paradis, Adam și Eva, au fost unguri get-beget.

Acum aflăm din ziarul eckhardtist „Uj Magyaraság” (nr. din 27 I crt.) că un redactor al acestei gazete, Papp Jenő, care face la postul unguresc de radio cronică săp-

tămâni pe seama unguirilor din străinătate, a vorbit despre paradisul ce-l reînființază guvernul Irakului. Și anume, d. Papp Jenő spune cum ar fi paradisul dacă i-ar pune cineva pe unguri să-l înființeze: o grădină a lui Dumnezeu (poate-a dracului), cu hotarele acolo unde-au fost la 1918 ale Ungariei Mari.

Așa se tâmpesc cu iluzii cei dela Budapesta.

Dar treaba asta nu-i atât de simplă, ca să o comentăm numai cu o exclamație. Emisiunea aceasta iredentistă s'a făcut la postul de

20 de milioane de unguri — ... și încă sătui! —

După câteva săptămâni în șir presa budapestană a vestit că președintele de consiliu Gömbös va face la Solnoc (cu prilejul predării celor nu știu câte diplome de cetățenie de onoare ce-aveau să i le dele satele din ținutul Solnocului) declarații epocale cu privire la marile probleme ce agită azi opinia publică ungurească: reforma electorală, latifundii, etc. s'a produs în sfârșit și-acest eveniment. Numai că declarațiile d-lui Gömbös n'au fost de loc epocale, și s'au mărginit la atât: la revizionism, despre care a declarat că va fi agitat în Ungaria și după pactul dela Roma, și la așizarea necesității de-a se face în Ungaria reforme. A spus adică tot ce-a mai spus și 'n alte rânduri. Că guvernul său e progresist, că ține pas cu vremea, că vremea bătrânilor a trecut, — și-atât. N'a arătat însă nici ce reforme vrea s'aducă, nici cum le va aduce, nici dacă le va aduce vreodată. Încât opinia publică a rămas pur și simplu desamăgită.

Totuși presa guvernamentală (că d'ala-i guvernamentală, sau, cum se zice la Budapesta, „întreținută”) îl trage d-lui Gömbös niște tămăleli pe Ches-

Condamnarea unui „turanic”

Ziarul d-lui Gömbös, „Függetlenség”, a anunțat, la 26 Ianuarie crt. că tribunalul budapestan a condamnat la o lună închisoare pe subnotarul Nagy Elek din Balatonfüred, pentru că a scris o carte (intitulată „Turanzarea societății maghiare”), în care cerea unguirilor să se 'ntoarcă la turanism, adică la obiceiurile păgâne depe vremea lui Arpad. Autorul cărții acesteia nicidecum ciudată în Ungaria, n'a fost dat în judecată pentru că a scris asemenea idioțenii, căci „turanzarea” unguirilor o mai cer ei și alții în țara lui Horthy cel de origine slovacă, a lui Gömbös cel de origine nemțească, a lui Herceg Ferenc cel de origine de-ase-menea șvabească (au doar și-o societate care și-a propus această păgânizare a Ungariei: Societatea turanică, de sub președinția șvabului honficator Iullu Pekár); ci a fost pus pe banca acuzării pentru că a scris în cartea sa lucruri prin cari se ațâța în contra catolicilor, și'n pins a înjurat în paginile ei de cele sfinte.

radio al unei țări care a protestat de două ori în parlament în luna trecută și cel puțin de zece ori prin presă în ultimele săptămâni, în contra postului cehoslovac de radio din Bratislava, pentru că ar face instigație prin ceea ce spune despre stările de lucruri din Ungaria. Și 'n plus: s'a făcut această emisiune anume 'n cadrul unor emisiuni destinate unguirilor din străinătate!

Cum se cheamă acest fel de respectare a obligațiilor ce și le-a luat prin convenția radiofonică fiecare țară care are posturi de radio? Și de ce nu se protestează în contra acestei provocări?

tia dela Solnoc, de parcă ar fi vorbit nu o unealtă a claselor maghiare istorice, ci un reformator între reformatori.

„Függetlenség”, ziarul personal al d-lui Gömbös, a publicat la 26 Ianuarie un editorial în care dezvoltă astfel „idelle” dela Solnoc ale primului ministru: Spune că-i nevoie de reforme, pentru că nu mai sunt vremurile dinainte de război. Atunci se putea guverna în spiritul conservator al claselor istorice, de oarece Ungaria avea 20 de milioane de unguri, și făcea în plus parte dintr'o monarhie cu 50 de milioane de oameni. Mai mult: cei 20 de milioane de unguri erau oameni sătui, fără grija pâinii. Iar astăzi Ungaria n'are decât 8 milioane de unguri, îngrămădiți toți pe-un petec de pământ mutilat!

Sărmanii scriinții! Nu li-a fost destulă lecția Trianonului și necazurile câte le au, ca să le scoată din cap scrințelea cu cei „20 de milioane” de unguri, dintre cari 11 milioane cu „buze nemăghiare”. Se mai apucă încă să vorbească și despre stomacul acestor 20 de milioane, care se știe în deobște ce sinistru mai glhorăia.

Ce nu face omul când îl la Dumnezeu mințile! „Turanzare” le trebuie, de parcă Jankapuszta n'a fost destul de turanică ispravă!

Măcar, însă, Nagy acesta are drept să vorbească de turanism, fiindcă trebuie să fie unguir sa-dea. De nu cumva e și el șvab, însă cu numele maghiarizat.

Au mâncat și banii invalizilor

Același „Függetlenség” spune în numărul din 26 Ian., relatând despre procesul dela curtea de apel al fostului subsecretar de stat dela sănătate Emeric Drehr, că s'a arătat la proces că în afară de alte fonduri ale ministerului sănătății, s'au păpat și banii invalizilor.

Pentru că să știe și noi noștri cetitori despre ce proces e vorba, amintim că fostul subsecretar de stat dela sănătate și până acum un an deputat Emeric Drehr, a fost condamnat de tribunal pentru că a furat banii ministerului. La judecată s'a dovedit că n'a furat ei tot ce i se impută, ci partea cea mai mare a banilor cu pri-

cina (fonduri pentru ajutorarea repatriaților din Ardeal, fonduri pentru ajutorarea de Crăciun a săracilor din Szék-stéhevár și, precum s'arată mai sus, al invalizilor) i-a deturnat răposatul preot cu rang de arhiereu Iosif Vass, fost ministru al sănătății și ministru președinte ad-interim, dându-i lui „Pesti Hirlap” ca să tipărească broșuri iredentiste pentru străinătate, apoi unei gazete a rasistului Baj sy Zsilioszki, apoi unui frate al său (al ministrului), sau, pur și simplu, jucându-l el, ministrul popă, la bursă, sau băgându-l în speculați cu titlurile împrumutului de război. Alte fonduri, de cari e acuzat Drehr că le a băgat la buzunar, reprezintă bani ce au fost destinați de guvern după moartea ministrului popă Vass, ca să se acopere datoritiile suspecte lăsate la diferite bănci iudevești de ministrul răposat.

Despre toate-acestea ziarele ungurești dela noi nu vreau să aflu nimic.

„Hipopotamii” presei maghiare din Ardeal

Cităm din ultima corespondență din „Budapesti Hirlap” (nr. din 27 Ianuarie crt.) a poetului clujean Nicolae Krenn în legătură cu apariția la a încă două ziare maghiare:

„Amândouă aceste întreprinderi înseamnă cu apariția în cantitate fatală a vechii minorității ardelenice: degenerarea și departe a literaturizării. Și zărilor și cărțile (e vorba de cele gurești, n. tr.) sunt mai în Ardeal decât ar trebui și cât le poate suporta publicul. Revărsarea aceasta a Noului literatură — cu hipopotamii Ardealului n'o mai poate suporta prea multă vreme, și ne amenință o apropiată și grozavă moarte scriitoricească. Milioane de înși dintr'al noștri vor deveni scriitori, tot așa cum au devenit deja sute și sute de pictori, sculptori, artiști industriali.”

DIN RAIUL HORVÁTH

Troglodiții din jud. Borșod

— Oameni cari trăiesc în văgăuni, cu vin și cu răbdări prăjite —

Agencia Rador a comunicat deundzi în rezumat un articol apărut în ziarul catolicilor din Ungaria „Nemzeti Ujság”, cu privire la troglodiții — adică la oamenii ce viețuiesc în gropi și peșteri — din județul unguresc Borșod, binecunoscuți cetitorilor noștri din cele ce le-am arătat despre ei încă 'n anul trecut.

Un trimis special al lui „Nemzeti Ujság” s'a dus să vadă la fața locului trailul celor peste 4000 de troglodiți din plasa Mezökövesd, și a văzut lucruri înspăimântătoare. Nefericiții aceștia trăiesc întocmai ca preistoricii. Curg zărențele depe ei, n'au nici-unul încălțăminte, se adăpostesc în hudre suterane pline de miasme și de apă scursă de sus, și fiindcă în părțile acelea este vin cam mult iar domniile de pământ în loc să le plătească lucrul cu bani li-l plătesc în natură, adică în vin, singura alinare a suferințelor li-i vinul, băut pe inima goală până li apucă amețeaua, ca să uite astfel de binefacerile regimului lui Horthy și Gömbös. Și dacă trailul acesta al vrăstnicilor e îngrozitor, apoi al sărmanilor copii nu se poate descrie. Se duc la școală — fiindcă atât de culta Ungarie i-a fericit cu 'nvățământul obligator — desculți, cu zărențele curgând depe ei, și 'n loc de pâine și slănină în straiță cu sticla de vin, și beau și la școală, așa cum o fac de foame și-acasă.

Sărmani, sărmani copii din raiul unguresc!

Să-i deplângem cu atât mai mult, cu cât nu se știe dacă unii dintre ei nu

ne sunt frați — scriitorii din românii ce-au cat în părțile acelea părțile Aradului și Bănatului nordic. Fără a trebuie să se știe, e o de nefericiți dintr'unul care-i plin de nefericite, adică de nume localități, identice cu din părțile noastre, și dă a unei străvechi, de dinainte de năvala tărească, expansiuni noastre prin părțile noastre.

Oho!

În „Pesti Hirlap”, ofițerul cavalerismului unguresc, a publicat la 4 Ianuarie crt. un editorial intitulat „Spiritul de reș”, scris în legătură cu că lordul Althone, cancelar al Universității din Londra, va să înființeze la Universitate doneză o catedră a cavalerismului.

„E 'n deverat — spune și știt oficiosul Ligii Revizioniste — că 'n Ungaria nu-i nevoie 'nființeze sub nicio formă dra propoasă de lordul Althone.”

E foarte 'n deverat, atât de 'n deverat, încât miră că „Pesti Hirlap” duce asemenea lucru în d'ac.

Desnădejda a două mame Budapesta

Ziarele budapestane au în ziua de 27 Ianuarie o die dintre cele mai cumplite tragedii a două mame, o vastă lăcătușului Szabo alta nevasta lui Marton cari, frunte de mizerie, și știt ce să facă, și pierzându capul s'au dus fiecare cu chea de copii în brațe și runcă 'n Dunăre. Una salvată de poliție, iar de niște trecători.

MARȘ REVIZIONIȘTILOR

COR MIXT

TEMPO DE MARȘ

Sopran
Alt

1. Răz-voi do-riți, răz-voi să fi-e, ră-su-ne goar-na ne'n-ce-
2. lar ța-ra riți, vă mai imp-li-ne-ște al vos-tru sa-cru le-gă-

Tenor

1. Răz-voi do-riți, răz-voi să fi-e, ră-su-ne goar-na ne'n-ce-
2. lar ța-ra riți, vă mai imp-li-ne-ște al vo-stru sa-cru le-gă-

Bass

mf

tat, In scum-pa noa-stră Ro-mă-ni-e e e plumb cât
mânt, pe fi-e ca-re-l dă-ru-e-ște cu că-te-o

mf

tat, In scum-pa noa-stră Ro-mă-ni-e e e plumb cât
mânt, Pe fi-e ca-re-l dă-ru-e-ște cu că-te-o

p

vreți de'm-pru-mu-tat
mă-nă de pă-mânt.

vreți de'n-pru-mu-tat
mă-nă de pă-mânt.

3. A-vem des-tul de vreți și sân-ge pri-viți al no-stru tri-co-lor
4. Tre-cu-ră vea-curi opt-spre-ze-ce in lup-tă cu duș-man pă-gân.

3. A-vem des-tul de vreți și sân-ge pri-viți al no-stru tri-co-lor
4. Tre-cu-ră vea-curi opt-spre-ze-ce in lup-tă cu duș-man pă-gân.
(Da)

ff

Știți bi-ne Da-cu'n veci nu plân-ge Ro-ma-nul e in- vin-gă-tor.
pea i-cea in-să nu se tre-ce cât cur-ge sân-ge de Ro-mân.

ff

Știți bi-ne Da-cu'n veci nu plân-ge Ro-ma-nul e in- vin-gă-tor.
Pe-a i-cea in-să nu se tre-ce cât cur-ge sân-ge de Ro-mân.

p *mf* **CRESCENDO**

5. Răz-voi do-riți, răz-voi să fi-e, Ră-su-ne goar-na de răz-voi,
6. Cu um-bra lan-cu-lui din Vi-dra de-sti-nul l-am pe-cet-lu-it

5. Răz-voi do-riți, răz-voi să fi-e, Ră-su-ne goar-na de răz-voi,
6. Cu um-bra lan-cu-lui din Vi-dra des-ti-nul l-am pe-cet-lu-it

ff *p* *mf*

ri-di-că-ți frun-tea Ro-mă-ni-e O-drăs-li toa-re de e-roi
Prin as-cu-țiș vom tre-ce hid-ra. Ce vrea pă-mânt re-vi-zu-it.

ff *p* *mf*

ri-di-că-ți frun-tea Ro-mă-ni-e o drăs-li toa-re de e-roi
Prin as-cu-țiș vom tre-ce hid-dra ce vrea pă-mânt re-vi-zu-it.

Criza politică din Ungaria

— Jalnicul sfârșit al carierei diplomatice a lui Eckhardt, și alte senzații alte politicii interne maghiare. —

La Budapesta a spart Marți o bubă care cocea așa de tare încât amenința să dea gata guvernul. S'a sfârșit în acea zi cu cariera diplomatică (cu cea politică încă nu, fiindcă insul e rudă de aproape cu regentul Horthy) a faimosului Tiberiu Eckhardt, cel despre care s'a aratat în presa noastră că are pe conștiință omorul săvârșite în toamna anului 1918 ca prim-pretor în plasa moșească a Iarei, și care însuși s'a laudat în parlamentul unguresc că a trebuit să intențeze 30 de procese de calomnie pentru că l-au numit la Budapesta falsificator de franci francezi.

Aroganța dela procesul Marsiliei, pedepsită în chipul ce se știe prin replica ce l-a dat-o mi-

nistrul nostru de externe d. Nicolae Titulescu, și-a găsit sancțiunea cea mai exemplară Tiberiu Eckhardt a fost numit de insul partidul guvernamental unguresc nedemn pentru postul de prim-delegat al Ungariei la Geneva. Și insul care a căutat să se împăuneze după procesul Marsiliei cu succese existente numai în versiunea maghiară falsificată (cititorii noștri o cunosc) a sentințat Geneva, a tras consecințele și a demisionat. Generalul Gömbös l-a primit demisia pur și simplu, fără obișnuitele mulțumiri și laude ce se aduc demisionarilor.

În locul lui Eckhardt a fost numit imediat ca prim-delegat la Geneva fostul ministru de externe de pe vremea lui Bethlen, Walko.

Care fusese înțelegerea dintre Eckhardt și Gömbös

Legătura lui Gömbös cu Eckhardt e veche — datează din zilele înscăunării regimului „alb”. S'a legat sub patronajul regentului Horthy, și s'a cimentat sub acest patronaj. Au fost copreședinți la societatea „ungurilor care se deșteaptă”, și au părăsit-o amândoi când li s'a ivit prilejul căpătuirii. Gömbös, făcut peste noapte general, a ajuns ministru de război și-apoi președinte de consiliu. Eckhardt a pus mâna prin ironia sorții pe succesiunea vacantă a preșidenției partidului așa-zis agrarian, și a fost deopotrivă sălțat de regentul Horthy și de guvernanți, pentru că sălțat rădător al cauzei reformelor sociale când nu va mai fi încotro și va bate la ușă vremea reformelor.

Șeful de partid pseudo-fără-nesc (alcătuit din conși și din unelte ale claselor așa-zise istorice) făcuse și până la sfârșitul verii trecute politică guvernamentaloidă. Dela sfârșitul verii s'a dat apoi contractual cu gu-

vernul. Târgul a fost următorul: Gömbös îi dă lui Eckhardt șefia delegației maghiare la Liga Națiunilor și-i pregătește prin aceasta intrarea în guvern; Eckhardt, în schimb, ia asupra sa proiectul reacționar de reformă electorală al guvernului, declarându-l proiect al partidului așa-zis jărănist.

Târgul acesta era cea mai urită trădare a democrației în numele căreia îi place lui Eckhardt să vorbească. Prin reforma aceasta electorală se excludeau din parlament partidele mici și se excludeau dela vot flămânzii pe cari mizeria i-a făcut nu să fi stat în ultimii șase ani în aceeași localitate, sau să primească ajutor ca șomeri sau muncitori dela cazanul public. Iși poate oricine închipui ce însemnează aceste restricții, dacă se are în vedere că sunt în Ungaria orașe unde au trebuit alimentați acum anul dela cazanul public 0.56% din totalul populației, — adică aproape fiecare om!

O destăinuire senzațională

Se pare că târgul n'a fost făcut pentru vremuri normale. Așa cel puțin se deduce dintr-o declarație făcută de Eckhardt la o adunare a sa din 27 Ianuarie dela Mișcolț, pentru care a fost foarte aspru criticat la adunarea de Marți a majorităților guvernamentale.

Precum arată în pagina a treia a n-ului său din 30 Ian. oficiosul Ligii Revizioniste „Pesti Hirlap”, Eckhardt a spus la adunarea dela Mișcolț că guvernul maghiar gata de război pe chestia Marsiliei! Ceea ce înseamnă că atentatul dela Marsilia nu l-a găsit nepregătit — că să ne exprimăm numai astfel — și că acordul Gömbös-Eckhardt, făcut cu o lună înainte de plecarea atentatorilor dela Jankapuszta spre Marsilia, a făcut parte dintre pregătirile politice cari au secundat preparativele celelalte.

Se strică socotelile

Socotelile de-acasă nu s'au putut trivi cu cele din țară.

Atentatul dela Marsilia, în loc să fi dus la ceea ce se aștepta la Budapesta, a dus la pactul dela Roma, la dilema întovăririi cu blocul statelor cari apără tratatele de pace sau a n-ovăririi cu Germania, care-i revizionistă numai pentru sine, și-apoi la nedoritele reforme interne a căror chestiune era inevitabil să se pună de îndată a trebuit recunoscut eșecul acțiunii revizioniste prin care fuseseră sabotate.

Criza s'a declarat încă din ziua semnării pactului dela Roma.

Gömbös a căutat să se acomodeze, și socotea să facă față situației căpușindu-și guvernul cu Eckhardt, cu care să simuleze de-o parte că vrea să facă reforme, iar de alta să înceapă o echilibristică francofilă. Aceasta ducea la o micșorare a importanței grupării lui Bethlen în partidul guvernamental, sau chiar la o înlocuire a cadrelor bethleniste cu eckhardtiști, și deschidea totodată drumul unor înnoiri sociale cari nu se știe unde se pot opri, și nu pot fi în niciun caz plăcute latifundiarilor.

Latifundiarii și cu Bethlen s'au pus deci în gardă. Și s'au început în contra lui Eckhardt demersuri la regent și atacuri în cercurile politice, iar Eckhardt, ca să pareze, s'a transformat repede în Mesia al reformelor, și a pornit contrastul. La adunarea dela Mișcolț, a acuzat partidul guvernamental că este prin însăși existența lui o piedecă în calea reformelor, iar guvernamentalii bethleniști l-au ripostat la adunarea de Marți a majorităților guvernamentale cu vârf și îndesat.

Ce s'a petrecut la adunarea majorităților

A luat parte la întrunire și Bethlen, și au vorbit bethleniștii cel mai cu greutate.

Oratorii l-au adus lui Gömbös acuzații că nu stă de vorbă cu partidul și că umblă să instituie dictatura.

Au spus apoi lucrurile cele mai tari despre Eckhardt. Ca răspuns la vorba lui dela Mișcolț

că nu primește să fie ministru în actualul guvern, s'a spus în aplauzele adunării că dac'ar fi să intre Eckhardt în guvern, un asemenea guvern nu va avea sprijinul nici al unuia la sută dintre majoritari.

Apoi s'a criticat rolul dela Geneva al lui Eckhardt.

Deputatul Berky, unul dintre fruntașii partidului, a spus (cităm din „Pesti Hirlap” din 30 I) că-i „o situație imposibilă ca să reprezinte națiunea la Geneva, ca prim-delegat al ei, un politician care aici acasă nu numai că atacă permanent guvernul în chipul cel mai vehement, dar reprezentă în politică un element turbulent, a cărui fire și al căruui întreg trecut politic este în strident contrast cu cerințele ce se îndreptățează să le nutrească țara față de delegatul la Geneva al națiunii maghiare”.

Dar a mai amintit Berky ceva, precum o arată „Magyarság” din aceeași zi. Și anume: că „ministru de externe ceh Beneš a pus pe masa de desbateri a comisiei minoritare a Ligii Națiunilor un discurs prin care Eckhardt spusese în anul 1933 (în parlament), că ar fi fericit dacă poporul maghiar ar avea aici acasă atâtea drepturi câte le au minoritarii maghiari sub ocupația cehă”.

„Declar — a spus Berky apoi — că cunosc cel puțin 15-20 de bărbați a căror pregătire, cultură europeană, știință mare, simț al răspunderii și lipsă a partitului politic de partid li face cu desăvârșire mai potrivită să ne reprezinte națiunea la Geneva”.

La toate acestea ce s'au spus despre aliatul său, Gömbös n'a răspuns nimic. A spus numai — cu privire la acuzațiile ce i s'au adus d-sale personal — că nu-i adevărat nimic din chestia cu dictatura și că își va înfrunți pe viitor mai des majoritățile.

Ca urmare, Eckhardt și-a dat a doua zi demisia din postul de prim-delegat la Geneva, și a denunțat pactul cu guvernul.

Voci din presă

„Magyarság” scrie în editoria- lului din 30 I. următoarele:

„Putem să constatăm, că în numele și cu aprobarea uriașei majorități a partidului a fost atăcat pe un astfel de ton și cu o astfel de vehemență prim-ministrul care guvernează din încredințarea acestor partide, cum nu s'a mai întâmplat niciodată în Hunia, — ceea ce și n sine e egal cu un vot de blam.”

Apoi:

„Un lucru e sigur, că criza politică e declarată, și că din punctul de vedere al țării e cu mult mai bine că e declarată.”

„Pesti Hirlap” din aceeași zi își încheie editorialul cu un apel la Horthy, ca să evite dictatura.

Se începe o agitație interesantă

A doua zi după adunarea majorităților parlamentare s'a produs un fapt semnificativ: s'a înființat un comitet pentru organizarea unei ligi așa-zise a „generației reformelor”, ca să ceară reforme radicale.

Joi această ligă număra deja 1200 de aderenți. I s'au atașat organizațiile studențești cari au ținut, adunări cerând pe tonul cel mai energic o reformă agrară care să nu lase în mâna latifundiarilor mai mult de 500 de jugăre.

Mișcarea aceasta n'are nimic cu opoziția de stângă. Deducând din faptul că reclama cea mai mare i-o fac ziarele lui Gömbös și Eckhardt, se pare că-i vorba tot de o acțiune a acestor doi.

„Martira” Fedák Sári

Precum se știe, urmează să se judece acum în America un proces de șantaj și jurământ strâmb care-i așteptat în Ungaria cu suprema încordare: al artistei și prezidenței dintr'un cartier budapestan a partidului guvernamental unguresc Fedák Sári.

Femeea aceasta trecută peste a treia vârstă, fusese trimisă de ireidenta ungurească să facă în America propagandă cu un film iredentist, și a trebuit să dea în două rânduri bir cu fugiții, odată urmărită pentru că a fost denunțată de fostul impresar evreo-maghiar al turneului său cinematografic ca a înșelat fiscalul american cu taxele de spectacol, și a doua oară pentru că voind să se răsbune pe impresarul denunțator, a pus la cale un șantaj în contra fratelui acestuia, a vestitului autor de scenarii Ernest Vajda, indemnând pe-o artistă budapestană, pe Vilma Aknay, pe care o adusesse cu ea în America în scopul acesta, să șantajeze ca s'o ia pe Aknay de nevastă, și jurând apoi strâmb la justiție că Vajda i-ar fi dat însărcinare s'o aducă pe Aknay în America, deoarece vrea să di vorzeze de nevastă-sa și s'o ia pe-aceasta de nevastă. Dna Fedák și cu tovarășa sa au stat vre-o trei săptămâni ascunse, apoi poliția americană a reușit să

le descopere și să le trimită în răcoare. Acum își așteaptă cesul.

În așteptarea cuvântului fișiei, revizionista babă moară timpul și-și caștează nervii scriind redacțiilor din orașele americane din cale afară de nite, prin cari bagă un american de vină că nu chisesc cătuși de puțin de tirajul ei. De pe parte spune amărâta revizionistă misară a cauzei ungurești, tisiță ungueroaică cu cel mare renume, poate să stea în soare până i-ar putez oasele.

Recriminările acesteia i s'au pus de cătră un ziar din America astfel (cităm arul arădan „Erdélyi Hirlap” 27. I, care neglijează să-are ce gazetă reproduce):

„Fedák se așteaptă de ce să o considerăm martiră? n'o putem face, și trebuie clarăm că nu suntem cămă puțin încântați de rolul ei în America. Această nefericire mea nu vrea pur și simplu a cunoștință că li ard ungunimi din America obrărușinea că o mare prietenă maghiară s'a amestecat în șantaj de dragoste”.

INFORMAȚIUNI

† I. P. S. Sa Dr. V. SUCIU

Biserica unită și neamul românesc au suferit la 25 Ianuarie o pierdere negrăită. A adormit în ziua aceasta în Domnul, după suferințe cari l-au martirizat ani de zile, I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Vasile Suciul al Blajului.

Caracter de stâncă, român verde în toate manifestările Sale, răposatul în Domnul a avut o însemnată parte în luptele naționale de pe vremea ungurească, și a fost după prăbușirea monarhiei austro-ungare în fruntea organizatorilor gârziilor românești din centrul Ardealului. Ungurii l-au surghiunit din Blaj în anii ultimi ai războiului, și au refuzat să l recunoască alegerea de mitropolit, dându-l-o abia după unire regele Ferdinand.

După desrobire toată grija Sa s'a îndreptat spre instituțiile culturale ale Blajului, dându-le o nouă viață și sporindu-le.

A fost un arhiereu exemplar, vrednic de veșnica amintire a viitorimii românești.

ODIHNEASCĂ ÎN PACE!

Ziarele budapestane au anunțat în săptămânile din urmă că guvernul unguresc va șterge scutițiile de impozite ale edificiilor nouă. Știrea a fost desmintită de ziarele guvernamentale. „Uj Magyaraság” din 17 Ianuarie anunță însă că desmintirea e falsă.

Se continuă la Budapesta desbaterile faimosului proces al fostului subsecretar de stat dela sănătate Emeric Drehr, despre care am vorbit în n-urul nostru de acum dovă săptămâni. Fostul ministru Ernst, rectorul teologiei catolice din Budapesta, „canonic de Orade”, a făcut și el mărturisiri grave cu privire la potlogăriile fostului ministru dela sănătate și președinte ad-inderim al consiliului de miniștri Iosif Vass. A spus că dacă știa despre aceste potlogării când Vass era în viață, nu i-ar mai fi dat mâna. Ernst a declarat și el că decedatul preot și ministru a făcut speculații cu imprumutul de război și cu bancheii evrei.

Curtea de apel a red- deapsa lui Drehr dela 5 ani și jumătate închisoare.

Ni se anunță că a ncepe viață la Sibiu la începutul săptămânii profesorul pensior Lazăr, unul dintre cele de seamă publiciști ce-i veam din generația veche. A scris la cele mai din- dintre ziarele ardelenene în- te de război, în timpul do- iului a trecut în vechiul n- a luptat aiături de cei c- determinat intrarea Româ- războiul de întregire, iar unire a fost profesor la normală din Cluj și a mai mulți ani de zile zi- poral „Foaia Noastră”.

A fost un român verde, de inimă, un cărturar de

Camera de muncă din- aduce la cunoștință următo-

Ministerul Muncii, în scopul forma specialiști în ramurile industrie, pentru cari nu există specialiști în țară, acordă un număr de burse în stră- lucrătorilor calificați. Bur- vor acorda pe baza unui care se va ținea la Mi- Muncii din București, în 18 Februarie. Cererile de ere la examen se vor în- Ministerul Muncii până la

bruarie. Condițiunile de se pot vedea în Regulă publicat în Mon. Of. Nr. 22 Ianuarie 1935 și la de Muncă din Arad. Spe- file pentru prima serie sieri sunt: sticlărie, textile lalurgie electrotehnică.

Abonamente:

Pe un an 130 de lei, jumătate de an 70 de lei. Pentru țărani și muncitori 90 de lei pe an, 50 de lei pe jumătate de an. Autorități, instituții, treprinderi 500 de lei. Autorități și instituții tești, cazine 200 de lei. Abonamentul se plătește înaintea.